TRƯỜNG ĐẠI HỌC SÂN KHẤU – ĐIỆN ẢNH HÀ NỘI
KHOA CÔNG NGHỆ ĐIỆN ẢNH – TRUYỀN HÌNH

KỸ THUẬT AUDIO – VIDEO

CHƯƠNG 9 · PHẦN E

Máy quay trong sản xuất

Mục 9.31 – 9.36 · Dành cho người học các ngành Quay phim, Đạo diễn, Dựng phim và Đạo diễn âm thanh

Hà Nội – 2026

Các dòng máy quay hiện nay

Dòng máy	Cỡ cảm biến	Ngàm	Định dạng ghi	Chỗ dùng hợp lý
Máy quay điện ảnh	Super35, toàn khung, khổ lớn	PL, E, RF, L	RAW của hãng; ProRes, DNxHR	Phim truyện, quảng cáo, phim tài liệu đầu tư cao
Máy quay trường quay và ENG	2/3 inch, ba cảm biến	B4	XAVC-I, MPEG-2 HD; ra SDI trực tiếp	Truyền hình trực tiếp, thời sự, thể thao
Camcorder chuyên nghiệp	1 inch, Super35	Liền máy hoặc E	XAVC-S, XAVC-I, AVCHD	Phóng sự, sự kiện, phim tài liệu gọn nhẹ
Máy ảnh không gương lật	APS-C, toàn khung	E, RF, L, MFT	H.264, HEVC, ProRes; một số có RAW	Sinh viên, phim ngắn, nội dung mạng
Máy PTZ có NDI	1/2,3 inch tới 1 inch	Liền máy, zoom lớn	H.264 hoặc NDI qua mạng	Phòng thu nhỏ, hội trường, giảng đường
Flycam	1/2 inch tới 4/3	Liền máy hoặc đổi được	H.264, HEVC; bản cao có RAW	Cảnh trên cao, cảnh di chuyển dài
Camera hành động	1/2,3 inch tới 1/1,3 inch	Liền máy, góc rất rộng	H.264, HEVC	Góc máy nguy hiểm, gắn lên người và phương tiện
Điện thoại	1/2,55 inch tới 1 inch	Nhiều ống liền máy	HEVC; bản cao có ProRes và log	Quay nhanh, quay dự phòng, nội dung dọc

- Vật liệu ghi không còn phân biệt được các máy: gần như mọi máy đều ghi lên thẻ hoặc ổ thể rắn
- Giáo trình phân loại theo mục đích sử dụng: tám dòng máy
- Chọn máy theo việc phải làm, không theo giá

Đổi khung phân loại

- Trước đây phân loại theo *vật liệu ghi*: băng từ, thẻ nhớ, ổ cứng, đĩa quang
- Cách ấy hợp lý khi vật liệu ghi quyết định kích thước máy, thời lượng quay và quy trình hậu kỳ
- Hiện nay gần như mọi máy đều ghi lên thẻ hoặc ổ thể rắn: cách phân loại theo vật liệu không còn phân biệt được
- Giáo trình phân loại theo *mục đích sử dụng*: diễn đạt được nhiều hơn và giúp người học định vị ngay thiết bị mình có

Hình 9.53 — Tám dòng máy quay, phân loại theo mục đích sử dụng

Dòng máy	Cỡ cảm biến	Ngàm	Định dạng ghi	Chỗ dùng hợp lý
Máy quay điện ảnh	Super35, toàn khung, khổ lớn	PL, E, RF, L	RAW của hãng; ProRes, DNxHR	Phim truyện, quảng cáo, phim tài liệu đầu tư cao
Máy quay trường quay và ENG	2/3 inch, ba cảm biến	B4	XAVC-I, MPEG-2 HD; ra SDI trực tiếp	Truyền hình trực tiếp, thời sự, thể thao
Camcorder chuyên nghiệp	1 inch, Super35	Liền máy hoặc E	XAVC-S, XAVC-I, AVCHD	Phóng sự, sự kiện, phim tài liệu gọn nhẹ
Máy ảnh không gương lật	APS-C, toàn khung	E, RF, L, MFT	H.264, HEVC, ProRes; một số có RAW	Sinh viên, phim ngắn, nội dung mạng
Máy PTZ có NDI	1/2,3 inch tới 1 inch	Liền máy, zoom lớn	H.264 hoặc NDI qua mạng	Phòng thu nhỏ, hội trường, giảng đường
Flycam	1/2 inch tới 4/3	Liền máy hoặc đổi được	H.264, HEVC; bản cao có RAW	Cảnh trên cao, cảnh di chuyển dài
Camera hành động	1/2,3 inch tới 1/1,3 inch	Liền máy, góc rất rộng	H.264, HEVC	Góc máy nguy hiểm, gắn lên người và phương tiện
Điện thoại	1/2,55 inch tới 1 inch	Nhiều ống liền máy	HEVC; bản cao có ProRes và log	Quay nhanh, quay dự phòng, nội dung dọc

Bảng 9.25 — Bốn câu hỏi để chọn dòng máy

Câu hỏi	Nếu trả lời là	Thì hướng tới
Có phải quay TRỰC TIẾP nhiều máy không?	Có	Máy quay trường quay hoặc PTZ có NDI: cần ra tín hiệu không nén và điều khiển được từ xa
Có cần vùng nét MỎNG để tách chủ thể không?	Có	Cảm biến Super35 trở lên: máy quay điện ảnh hoặc máy ảnh không gương lật
Có phải quay LIÊN TỤC hàng giờ không?	Có	Camcorder chuyên nghiệp hoặc máy quay trường quay: tản nhiệt chủ động, nguồn ngoài; máy ảnh dễ quá nhiệt
Có phải mang vác nhiều, hoặc đặt ở chỗ nguy hiểm không?	Có	Camera hành động, flycam hoặc điện thoại: chấp nhận cảm biến nhỏ để đổi lấy khả năng đặt máy

Một lời về thiết bị của người học

GHI NHỚ

Phần lớn bài tập được quay bằng máy ảnh không gương lật hoặc điện thoại, và điều này hoàn toàn bình thường.

- Điện thoại cao cấp ghi được HEVC 10 bit, có đường log, một số máy ghi được ProRes: đủ để làm phim ngắn có chất lượng phát hành
- Điều còn thiếu không phải chất lượng ảnh mà là khả năng *điều khiển* và *lặp lại*
- Đó là vòng nét có thang khoảng cách, khẩu vô cấp, ND tích hợp và thời mã đồng bộ: điểm phân biệt máy chuyên dụng

Những điều cần nhớ

- Phân loại theo mục đích sử dụng thay cho vật liệu ghi
- Bốn câu hỏi: trực tiếp nhiều máy, vùng nét mỏng, quay liên tục, mang vác hoặc đặt chỗ nguy hiểm
- Máy của người học đủ về chất lượng ảnh; điểm thiếu là khả năng điều khiển và lặp lại

Máy quay trong trường quay

- Máy quay là một hệ thống, không phải thiết bị đơn lẻ
- Một sợi cáp mang nguồn, hình, tín hiệu trả về, đàm thoại và đèn báo
- Đơn vị điều khiển máy quay và máy PTZ nối mạng NDI

Cấu hình đầy đủ của một máy điện ảnh

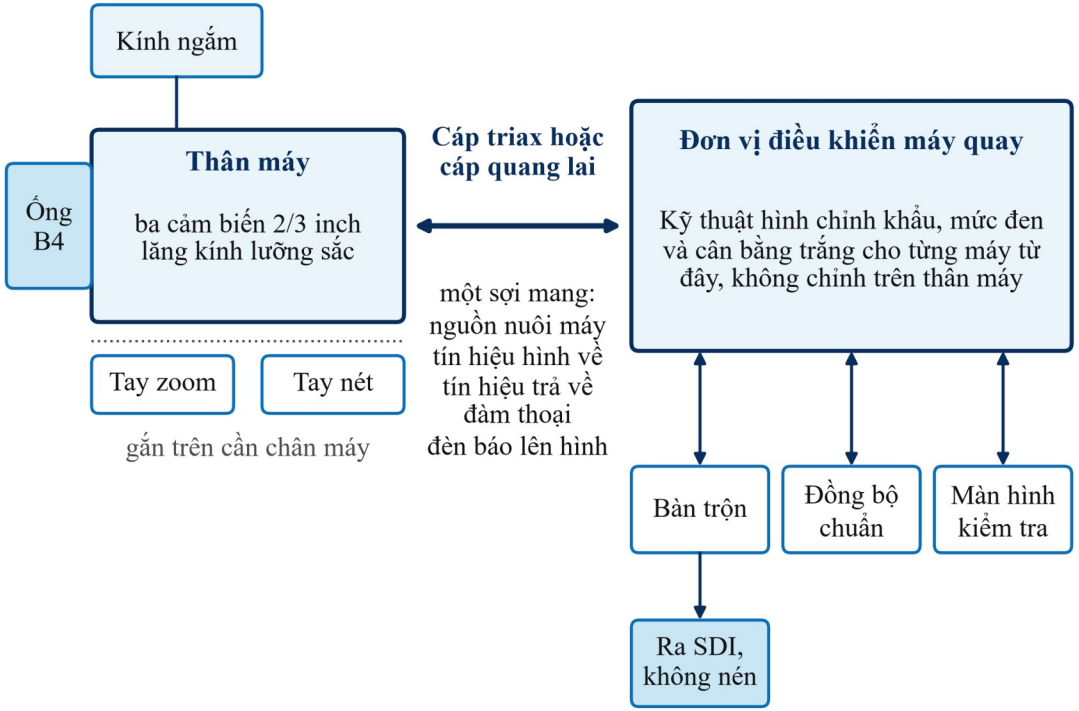

Hình 9.54 — Máy quay điện ảnh ARRI Alexa Mini với đầy đủ phụ kiện

Ảnh: Rémi sim, CC BY-SA 4.0, Wikimedia Commons (truy cập 05/11/2026)

- Ống zoom điện ảnh, kính ngắm điện tử, pin đeo sau, thanh ray 15 mm và đầu chân máy dầu
- Phụ kiện gồm bộ phận cấp nguồn, chân đế và bộ phận ghi âm, xét như một hệ thống
- Thân máy chỉ là một khối nhỏ giữa các phụ kiện bao quanh

Một máy quay trường quay và đường dây của nó

Hình 9.55 — Một máy quay trường quay đầy đủ và đường dây của nó

- Thân máy ba cảm biến 2/3 inch và khối lăng kính; ống kính B4 với tay điều khiển zoom và nét gắn trên cần chân máy; kính ngắm; một sợi cáp về đơn vị điều khiển

Sợi cáp mang những gì

- Cáp triax, hoặc cáp quang lai ở hệ hiện đại, là một sợi duy nhất mang nhiều loại tín hiệu theo cả hai chiều
- **Nguồn nuôi** máy quay, từ đơn vị điều khiển ra máy
- **Tín hiệu hình** từ máy quay về
- **Tín hiệu trả về**, thường là tín hiệu đang lên sóng, để người quay biết cảnh nào đang phát
- **Đàm thoại** giữa đạo diễn hình và người quay
- **Đèn báo** máy đang lên hình, sáng cả phía trước để người dẫn chương trình biết cần nhìn máy nào

Đơn vị điều khiển máy quay

- Ít khi người học nhìn thấy nhưng quyết định chất lượng hình của cả buổi trực tiếp
- Người kỹ thuật hình ngồi trước dãy bàn điều khiển, mỗi bàn ứng với một máy
- Chỉnh khẩu độ, mức đen và cân bằng trắng cho từng máy trên cùng một màn hình kiểm tra và cùng một waveform
- Ngoài đơn vị điều khiển còn có bàn trộn, bộ phát tín hiệu đồng bộ chuẩn và hệ màn hình kiểm tra

Vì sao phải tập trung

GHI NHỚ

Chỉnh tập trung về một chỗ: một người quyết định, nhìn trên một màn hình, và cả sáu máy luôn khớp nhau.

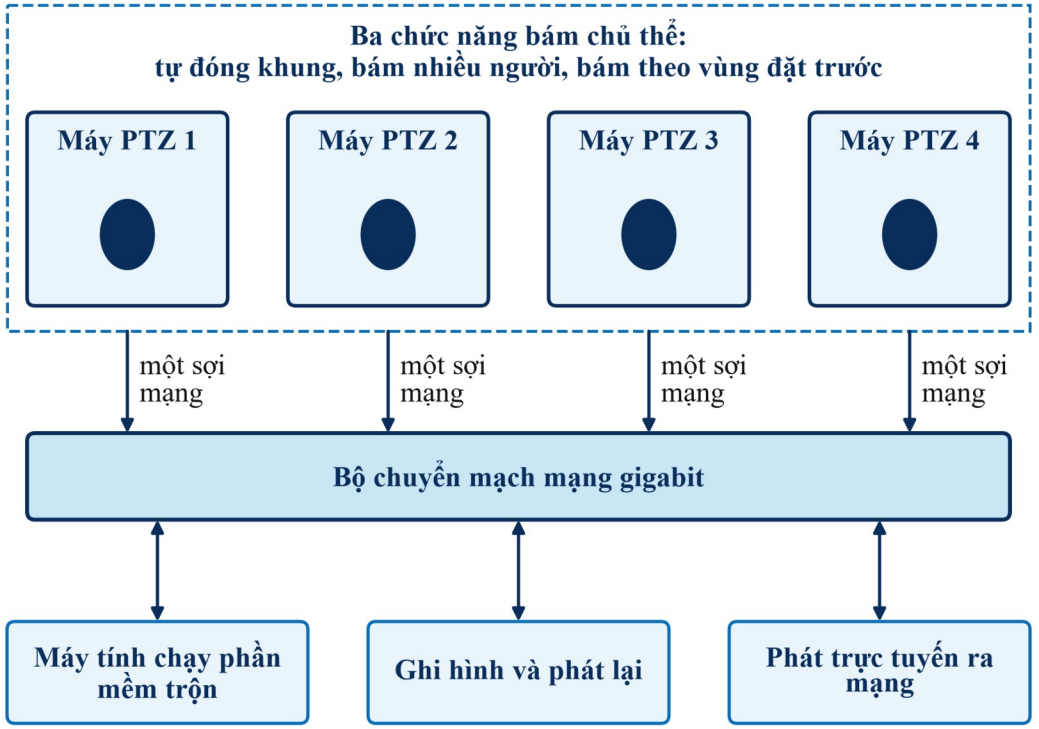
- Nếu mỗi người quay tự chỉnh thì sáu máy có sáu cách hiểu về "sáng đúng" và "trắng đúng"; mỗi lần cắt cảnh là một lần nhảy hình
- Nhiệm vụ của người quay phim trong trường quay: *bố cục*, *nét* và *chuyển động máy*, không gồm phơi sáng
- Phân công lao động khác hẳn quay phim tài liệu hay điện ảnh

Đồng bộ trong dây chuyền nhiều máy

- Mọi máy quay trong trường quay phải quét hình cùng một nhịp
- Nếu không, bàn trộn chuyển cảnh sẽ giật một khung
- Phần đồng bộ chuẩn đã trình bày ở mục 8.27.5

Máy PTZ và dây chuyền NDI

- Trường quay của nhà trường thường vượt khả năng đầu tư dây chuyền SDI đầy đủ
- Lựa chọn thực tế: máy PTZ nối qua mạng bằng NDI
- Máy PTZ có mô-tơ tích hợp: quay ngang, ngóc lên xuống và zoom từ xa
- Ba chức năng bám chủ thể: tự đóng khung theo người, bám nhiều người cùng lúc, bám theo vùng đặt trước

Hình 9.56 — Dây chuyền NDI cho phòng thu của nhà trường

Vì sao phù hợp với nhà trường

GHI NHỚ

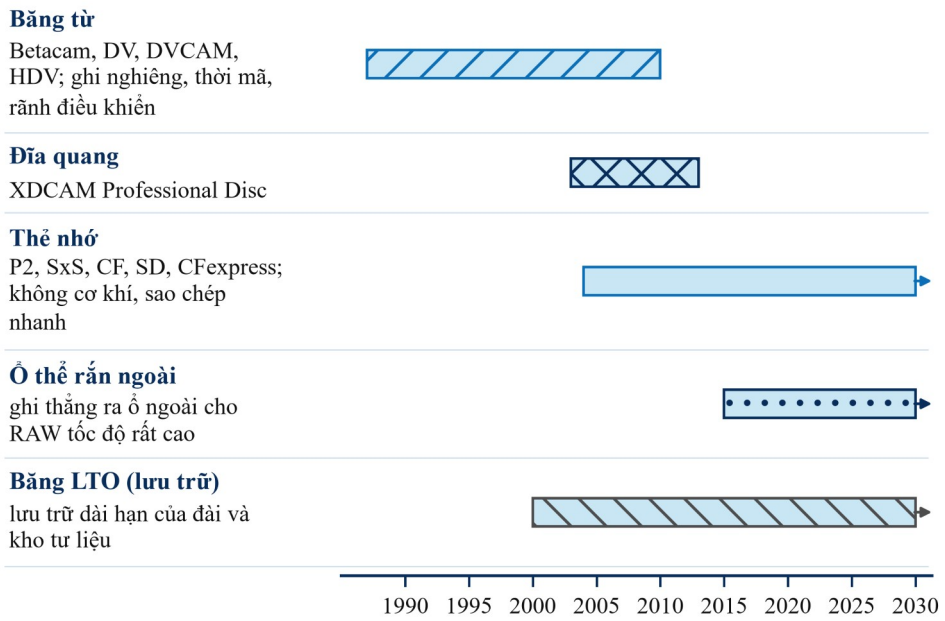
Một người vận hành được cả bốn máy, nên không cần bốn người quay.

- Hệ thống chạy trên mạng máy tính sẵn có, không cần kéo cáp SDI riêng
- Phần mềm trộn phần lớn miễn phí hoặc rẻ
- Đủ để người học thực hành trọn dây chuyền: dựng kịch bản hình, gọi máy, chuyển cảnh, chèn chữ, ghi và phát trực tuyến
- Hạn chế: độ trễ cao hơn SDI và chất lượng phụ thuộc vào mạng (bảng ba mức truyền video, mục 8.28.4)

Những điều cần nhớ

- Máy quay trường quay là một hệ thống: thân máy, ống B4, tay điều khiển, kính ngắm, cáp
- Một sợi cáp mang nguồn, hình, tín hiệu trả về, đàm thoại và đèn báo
- Phơi sáng và màu chỉnh tập trung tại đơn vị điều khiển để các máy khớp nhau
- Người quay phim trong trường quay lo bố cục, nét và chuyển động máy
- PTZ có NDI là lựa chọn thực tế cho nhà trường, đổi lại độ trễ cao hơn

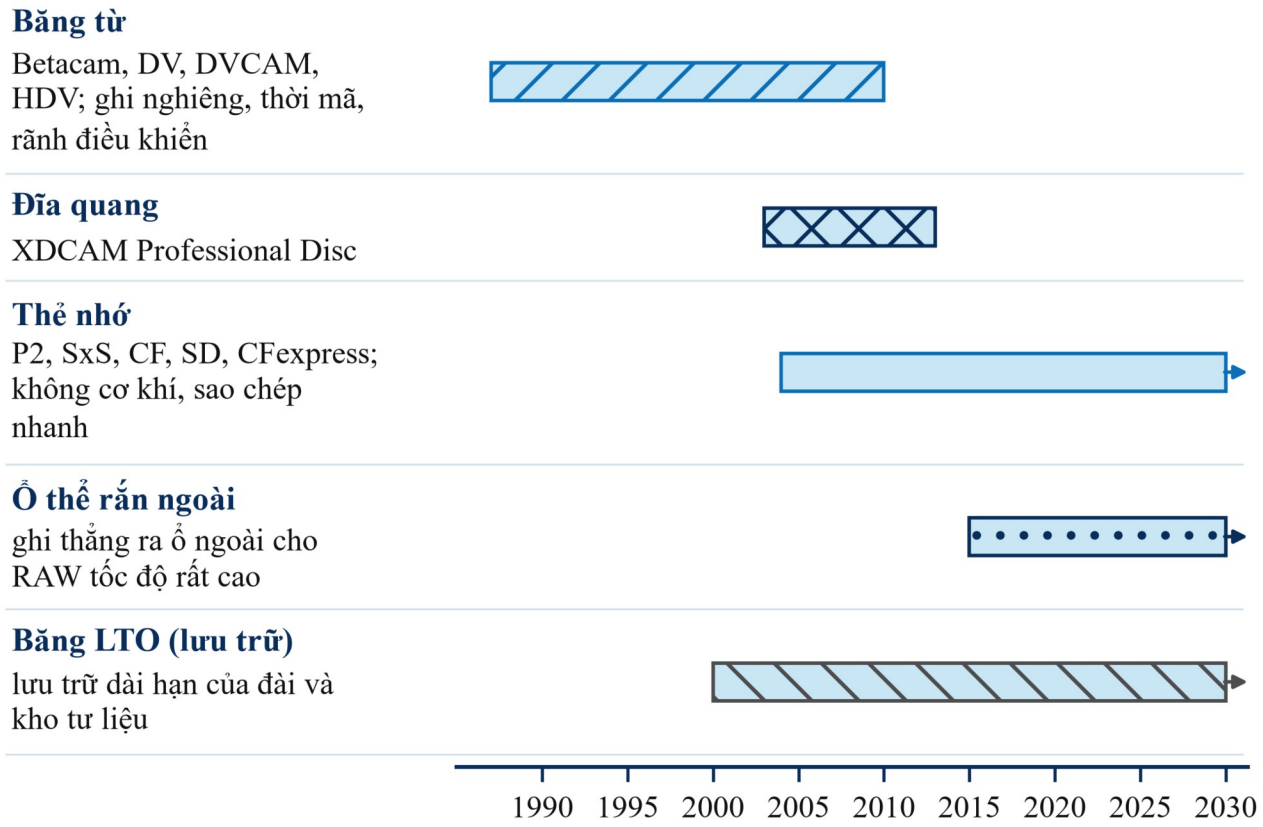
Vật liệu ghi qua các thời kỳ

- Băng từ: phần lịch sử, nhưng vẫn còn vai trò lưu trữ
- Thẻ nhớ: con số quyết định là tốc độ ghi bền vững
- Ổ thể rắn ngoài cho RAW và ProRes

Băng từ — phần lịch sử

- Trên băng analog, hình được ghi toàn bộ lên mặt băng từ; tiếng ghi thành hai kênh; phía dưới băng có tín hiệu điều khiển và tín hiệu thời gian
- Ghi nghiêng với góc nhỏ để tăng tốc độ tương đối giữa đầu từ và mặt băng
- Đó là điều kiện để ghi được tín hiệu băng thông rộng

Hình 9.57 — Vật liệu ghi của máy quay qua các thời kỳ

Vì sao băng từ rời khỏi khâu quay

- Tốn điện vì phải chạy cơ khí
- Đưa tín hiệu sang dạng số rắc rối: nạp băng mất đúng bằng thời gian đã ghi
- Với thời sự, nơi mỗi phút đều tính, đây là nhược điểm nghiêm trọng

Băng từ trong lưu trữ dài hạn

GHI NHỚ

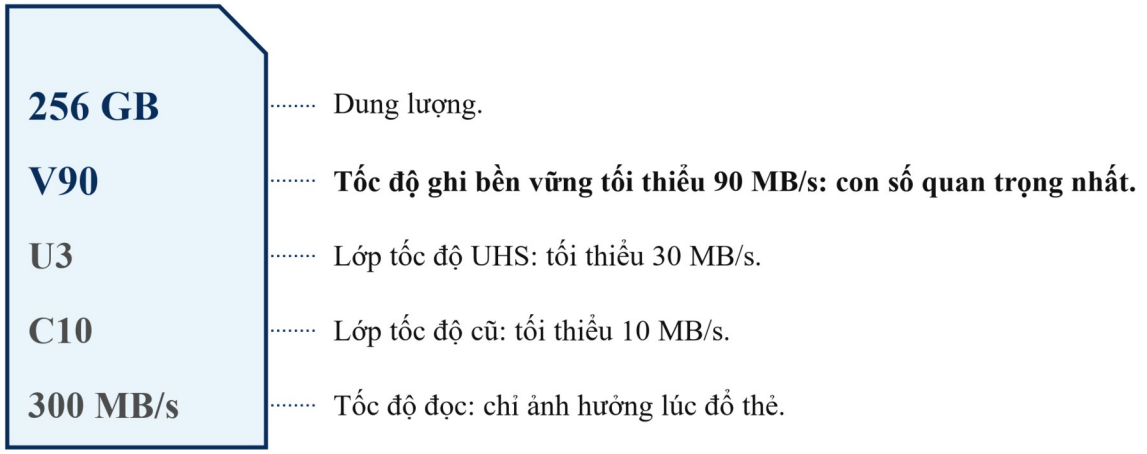
Băng từ không bị loại bỏ hoàn toàn: nó rời khâu quay để lui về khâu lưu trữ, nơi ưu điểm bền vững được phát huy đúng chỗ.

- Tín hiệu trên băng từ lưu được rất lâu: thực tế cho thấy gần 100 năm, trong khi các loại ổ khác chưa được kiểm chứng bằng thời gian
- Băng LTO, dạng băng từ hiện đại, vẫn là phương tiện lưu trữ dài hạn của đài truyền hình và kho tư liệu (mục 8.32.4)

Thẻ nhớ và cách đọc nhãn

- Ưu điểm: nhỏ gọn, dễ sao chép, độ bền cao
- Ghi đi ghi lại hàng nghìn lần: chi phí mỗi lần ghi thấp hơn băng từ rất nhiều
- Chọn thẻ là khâu người học mất cảnh quay nhiều nhất
- Máy ghi liên tục nên con số quyết định là *tốc độ ghi bền vững*, không phải tốc độ đỉnh

Đọc nhãn thẻ nhớ

(a) đọc nhãn trên mặt thẻ

Định dạng ghi	Tốc độ bit (Mbit/s)	Cần (MB/s)	Thẻ tối thiểu
H.264 Full HD	25	3,1	V30
XAVC-I Full HD	100	12,5	V30
XAVC-I UHD	500	62,5	V90
ProRes 422 HQ UHD	900	112,5	CFexpress
RAW nén UHD	2.000	250	CFexpress

(b) tốc độ ghi cần cho từng định dạng

Hình 9.58 — Đọc nhãn trên một thẻ nhớ, và bảng tốc độ cần cho từng định dạng

Tốc độ ghi bền vững tối thiểu của thẻ

Tốc độ thẻ phải không nhỏ hơn tốc độ bit chia cho tám (công thức 9.27).

$$R_{\text{card}} \geq \frac{R_{\text{bit}}}{8} \quad [\text{MB/s}]$$

- R_card: tốc độ ghi bền vững của thẻ (MB/s); R_bit: tốc độ bit của định dạng ghi (Mbit/s)
- Chia cho tám vì một byte có tám bit
- Ví dụ (bảng của Hình 9.58): XAVC-I UHD 500 Mbit/s cần từ 62,5 MB/s, vượt 60 MB/s của V60 nên phải chọn V90

Ba quy tắc về thẻ

QUY TẮC

Số lớn in trên thẻ là tốc độ ĐỌC; số cần xem là tốc độ ghi bền vững V30, V60, V90.

- ① Tốc độ đọc chỉ ảnh hưởng lúc đổ thẻ, không quyết định máy có ghi được hay không
- ② V30, V60, V90: tối thiểu 30, 60 hoặc 90 MB mỗi giây
- ③ Định dạng thẻ ngay trong máy trước mỗi buổi quay, không định dạng trên máy tính, vì cấu trúc thư mục do máy quy định

Thẻ nóng thì ghi chậm

- Thẻ nóng lên khi ghi liên tục ở tốc độ bit cao
- Tốc độ ghi bền vững giảm khi nóng
- Nên chọn thẻ dư một bậc so với mức tính ra
- Đặc biệt khi quay ngoài trời nắng ở Việt Nam

Ổ thể rắn ngoài

- RAW hoặc ProRes ở độ phân giải cao có tốc độ bit vượt khả năng thẻ thông dụng
- Giải pháp: ghi thẳng ra ổ thể rắn gắn ngoài qua cổng tốc độ cao
- Ưu điểm về quy trình: cắm thẳng vào máy dựng, không cần đổ thẻ
- Cần lưu ý: dây nối là điểm yếu cơ khí
- Ổ chất lượng thấp có thể giảm tốc độ đột ngột khi nóng, làm máy dừng ghi giữa chừng

Những điều cần nhớ

- Băng từ rời khỏi khâu quay nhưng vẫn là phương tiện lưu trữ dài hạn (LTO)
- Thẻ nhớ: chi phí mỗi lần ghi thấp; chọn thẻ theo tốc độ ghi bền vững
- $R_{card} \geq R_{bit} / 8$ (MB/s), chọn dư một bậc
- Định dạng thẻ ngay trong máy trước mỗi buổi quay
- RAW hoặc ProRes ở độ phân giải cao: ghi ra ổ thể rắn ngoài, chú ý dây nối và nhiệt

Chân máy, thiết bị ổn định và phụ kiện

Thiết bị	Làm gì	Điều dễ quên
Chân máy có đầu dầu	Cản dầu cho lia và ngóc đều tay; cân bằng tải trọng theo khối lượng máy	Cân bằng sai thì máy tự gục hoặc tự ngửa khi buông tay; chỉnh lại mỗi khi đổi ống hay phụ kiện
Ray và xe đẩy	Cú máy tiến, lùi hoặc đi ngang mượt trên mặt phẳng	Cần thời gian dựng ray; không dùng được ở hiện trường chật
Cần trục	Đưa máy lên cao hoặc hạ xuống trong một cú liền mạch	Cần ít nhất hai người, phải tính đối trọng, cần trần đủ cao
Gimbal ba trục	Giữ máy đứng yên khi người cầm di chuyển	Phải cân bằng lại mỗi khi đổi ống kính hoặc thêm phụ kiện; tốn pin
Steadicam	Cú máy dài theo chân nhân vật, có cảm giác trôi đặc trưng	Người vận hành phải được đào tạo
Nguồn V-mount	Pin lớn gắn sau máy, cấp điện cho cả máy và phụ kiện	Tính thời lượng bằng Wh chia cho tổng công suất tiêu thụ
Màn hình hiện trường	Màn hình rời có waveform, false color, peaking, nạp được LUT	Ăn pin đáng kể; phải tính vào dự toán nguồn
Micro gắn máy	Thu tiếng tham chiếu để đồng bộ với bản thu chính ở hậu kỳ	Không dùng làm tiếng chính; luôn thu tiếng riêng bằng máy ghi

- Chân máy quay phim khác chân máy ảnh ở đầu chân có cản dầu
- Bốn cách di chuyển máy và điều kiện của từng cách
- Cách tính thời lượng pin và vai trò của micro gắn máy

Hình 9.59 — Chân máy, thiết bị ổn định và phụ kiện, và điều dễ quên ở mỗi loại

Thiết bị	Làm gì	Điều dễ quên
Chân máy có đầu dầu	Cản dầu cho lia và ngóc đều tay; cân bằng tải trọng theo khối lượng máy	Cân bằng sai thì máy tự gục hoặc tự ngửa khi buông tay; chỉnh lại mỗi khi đổi ống hay phụ kiện
Ray và xe đẩy	Cú máy tiến, lùi hoặc đi ngang mượt trên mặt phẳng	Cần thời gian dựng ray; không dùng được ở hiện trường chật
Cần trục	Đưa máy lên cao hoặc hạ xuống trong một cú liền mạch	Cần ít nhất hai người, phải tính đối trọng, cần trần đủ cao
Gimbal ba trục	Giữ máy đứng yên khi người cầm di chuyển	Phải cân bằng lại mỗi khi đổi ống kính hoặc thêm phụ kiện; tốn pin
Steadicam	Cú máy dài theo chân nhân vật, có cảm giác trôi đặc trưng	Người vận hành phải được đào tạo
Nguồn V-mount	Pin lớn gắn sau máy, cấp điện cho cả máy và phụ kiện	Tính thời lượng bằng Wh chia cho tổng công suất tiêu thụ
Màn hình hiện trường	Màn hình rời có waveform, false color, peaking, nạp được LUT	Ăn pin đáng kể; phải tính vào dự toán nguồn
Micro gắn máy	Thu tiếng tham chiếu để đồng bộ với bản thu chính ở hậu kỳ	Không dùng làm tiếng chính; luôn thu tiếng riêng bằng máy ghi

Chân máy có đầu dầu

- Không phải lúc nào cũng cầm tay hoặc vác vai được: cần chân đế để hình không rung giật
- Chân máy quay phim khác chân máy ảnh ở *đầu chân*
- Đầu chân có cơ cấu cản dầu: lia và ngóc với lực cản đều, cú lia bắt đầu và kết thúc êm thay vì giật
- Đây là lý do không nên dùng chân máy ảnh để quay phim

Cân bằng tải trọng — việc hay bị bỏ qua

CẢNH BÁO

Chỉnh lò xo bù trọng lượng theo khối lượng máy cộng ống kính cộng phụ kiện, và chỉnh lại mỗi khi đổi cấu hình.

- Cân bằng đúng: buông tay ra thì máy giữ nguyên góc ngóc
- Cân bằng sai: máy tự gục xuống hoặc tự ngửa lên
- Chỉnh lại mỗi khi đổi ống kính hoặc thêm bớt phụ kiện, không chỉ ở lần đầu

Bảng 9.26 — Bốn cách di chuyển máy và chỗ dùng

Thiết bị	Cho cú máy gì	Điều kiện cần
Ray và xe đẩy	Tiến, lùi hoặc đi ngang mượt trên mặt phẳng	Thời gian dựng ray, sàn tương đối phẳng; không dùng được ở hiện trường chật
Cần trục	Đưa máy lên cao hoặc hạ xuống trong một cú liền mạch	Ít nhất hai người, tính đối trọng, trần đủ cao
Gimbal ba trục	Đi bộ, chạy, lên xuống cầu thang mà hình vẫn mượt	Phải CÂN BẰNG LẠI mỗi khi đổi ống kính; tốn pin; người cầm phải tập
Steadicam	Cú máy dài theo chân nhân vật, cảm giác "trôi" đặc trưng	Người vận hành phải được đào tạo; áo giáp và cần trục tay đắt

Thời lượng pin

Thời lượng pin bằng dung lượng chia cho tổng công suất tiêu thụ (công thức 9.28).

$$t_{bat} = \frac{E_{bat}}{P_{tot}}$$

- E_bat: dung lượng pin (Wh), con số ghi trên thân pin V-mount
- P_tot: tổng công suất của máy quay cộng mọi phụ kiện lấy nguồn từ pin ấy (W)
- Phụ kiện: màn hình hiện trường, bộ thu micro không dây, bộ phát tín hiệu không dây
- Màn hình sáng ngoài trời tiêu thụ đáng kể và thường bị bỏ sót

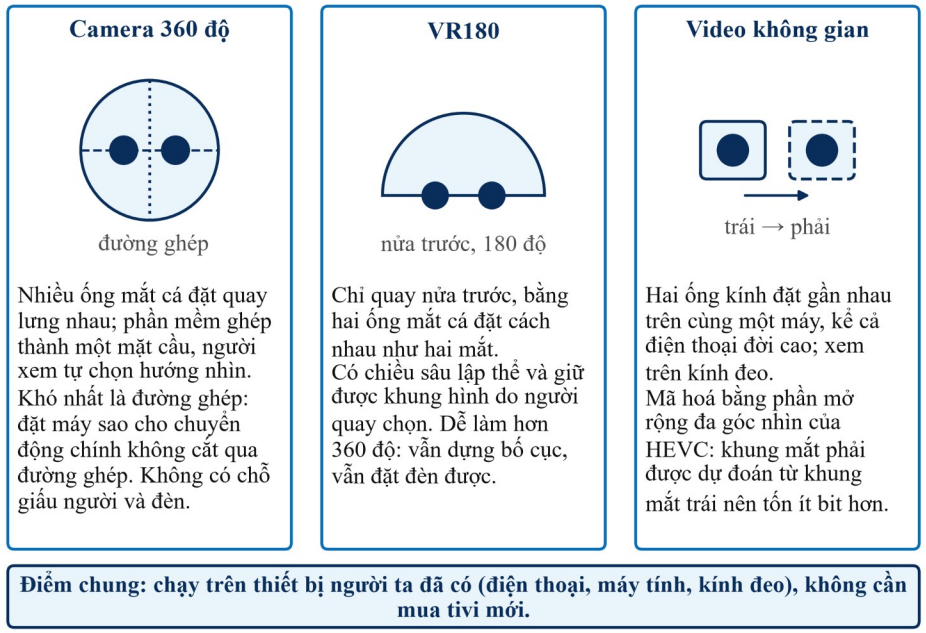
Tiếng trên máy quay

- Micro gắn máy ghi thành tệp âm thanh đồng bộ với tệp hình
- Dùng làm tiếng *tham chiếu* cho đồng bộ ở khâu dựng, không dùng làm tiếng chính
- Tiếng chính thu riêng bằng micro đặt gần nguồn âm và máy ghi riêng, theo lý do đã học ở Chương 5

Những điều cần nhớ

- Đầu chân dầu cho cú lia êm; không dùng chân máy ảnh để quay phim
- Cân bằng tải trọng lại mỗi khi đổi ống kính hoặc phụ kiện
- Ray, cần trục, gimbal, Steadicam: mỗi loại một cú máy và một điều kiện
- t_bat = E_bat / P_tot, nhớ cộng cả phụ kiện
- Micro gắn máy chỉ là tiếng tham chiếu

Quay lập thể và VR

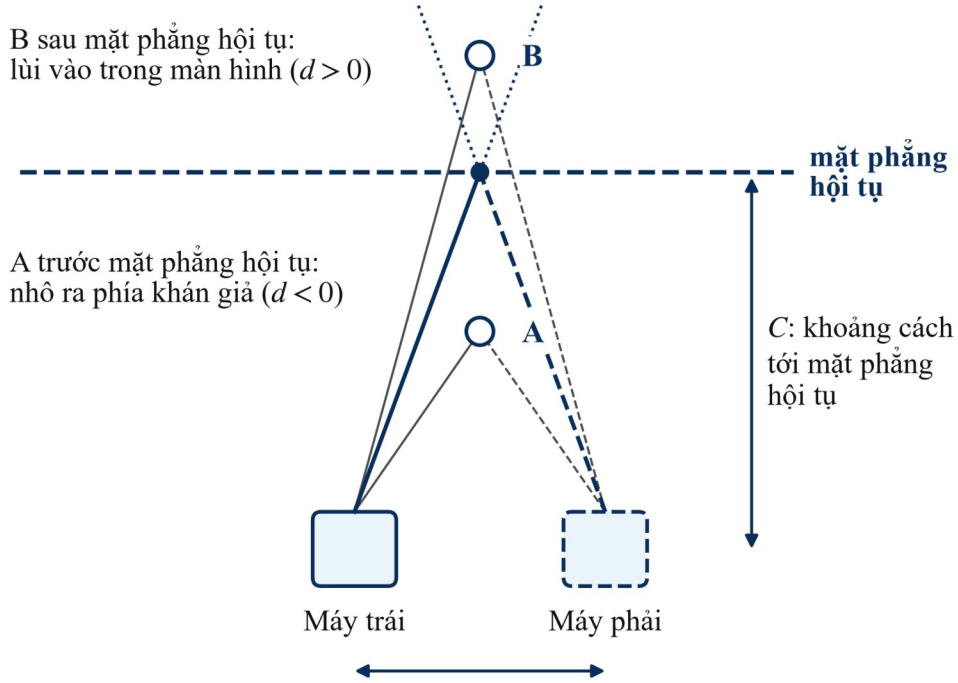

- Nguyên lý ảo giác lập thể và hai tham số của người quay
- Vì sao tivi 3D thất bại: một bài học về dự báo công nghệ
- Ba hướng đang thật sự được dùng: camera 360, VR180, video không gian

Nguyên lý ảo giác lập thể

- Hai mắt người trưởng thành cách nhau khoảng 6,3 cm: mỗi mắt nhìn một vật theo góc hơi khác nhau
- Hai hình quay theo hai góc hơi khác nhau, qua kính đặc biệt được tổng hợp trong não thành một
- Kết quả là ảo giác có chiều sâu, gọi là *ảo giác lập thể*

Hình học của một cặp máy quay lập thể

$$d = f t \left(\frac{1}{C} - \frac{1}{Z} \right)$$

f: tiêu cự; Z: khoảng cách tới điểm; $d = 0$ khi $Z = C$ (điểm trên mặt phẳng màn hình)

Hình 9.60 — Hình học của một cặp máy quay lập thể

Hai tham số của người quay lập thể

- **Khoảng cách hai trục** (giữa hai trục quang) quyết định độ mạnh của hiệu ứng nổi
- **Mặt phẳng hội tụ** (nơi hai trục quang gặp nhau) quyết định vật nào nhô ra phía khán giả, vật nào lùi vào trong màn hình
- Đặt sai một trong hai: khán giả nhức đầu thay vì cảm nhận hiệu ứng đẹp
- Vì vậy quay lập thể tốn kém: cần một người chuyên trách theo dõi hai tham số suốt buổi quay

Độ lệch của một điểm giữa hai ảnh

Độ lệch của một điểm giữa hai ảnh theo khoảng cách hai trục và mặt phẳng hội tụ.

$$p = \frac{b(D - Z)}{D} \cdot \frac{F}{Z}$$

- Công thức (9.29) của chương: độ lệch p tăng theo khoảng cách hai trục b
- Dấu của độ lệch cho biết điểm nằm trước hay sau mặt phẳng hội tụ (D)
- Điểm nằm đúng trên mặt phẳng hội tụ thì độ lệch bằng không
- Hình 9.60 viết quan hệ tương tự dưới dạng d = f t (1/C − 1/Z)

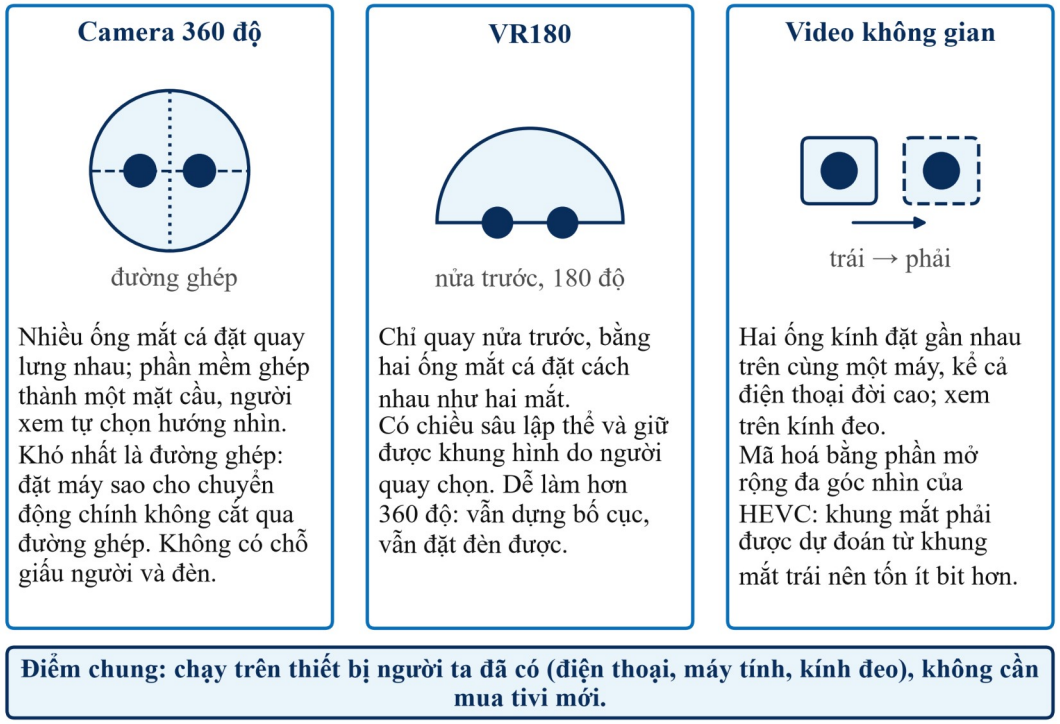
Vì sao tivi 3D thất bại

- Năm 2010 từng được nhận định là năm bùng nổ của tivi 3D
- Kính tinh thể lỏng chủ động tuần tự che mắt bên này, mở mắt bên kia, 120 lần mỗi giây
- Mô tả kỹ thuật chính xác, nhưng dự báo thị trường không thành hiện thực
- Tivi 3D biến mất khỏi thị trường chỉ vài năm sau

Ba lý do và một bài học

- **Phải đeo kính:** ít người muốn đeo kính nặng nề mỗi khi ngồi xem phim
- **Mỏi mắt:** mắt hội tụ ở mặt phẳng màn hình nhưng điều tiết theo chiều sâu giả; hai cơ chế vốn đi cùng nhau bị tách rời; lý do sinh lý, công nghệ hiển thị không khắc phục được
- **Thiếu nội dung:** quay lập thể tốn kém và khó, chương trình không đủ nuôi thị trường thiết bị
- Bài học: công nghệ hoàn hảo về kỹ thuật vẫn thất bại nếu đòi khán giả đổi thói quen quá nhiều so với lợi ích

Ba hướng đang thật sự được dùng

Hình 9.61 — Ba hướng đang thật sự được dùng thay cho tivi 3D

- Cả ba chạy trên thiết bị người xem đã có: điện thoại, máy tính, kính đeo; không đòi mua tivi mới

Camera 360 độ và VR180

- **Camera 360 độ:** nhiều ống mắt cá quay lưng nhau, phần mềm ghép thành mặt cầu, người xem tự chọn hướng nhìn
- Khó nhất là *đường ghép*: đặt máy sao cho chuyển động chính không cắt qua đường ghép; không có chỗ giấu người và đèn
- **VR180:** chỉ quay nửa trước, hai ống mắt cá đặt cách nhau như hai mắt
- Vừa có chiều sâu lập thể, vừa giữ *khung hình* do người quay chọn; dễ hơn 360 độ vì vẫn dựng bố cục và đặt đèn được

Video không gian

- Quay bằng hai ống kính đặt gần nhau trên cùng một máy, kể cả điện thoại đời cao; xem trên kính đeo
- Mã hoá dùng phần mở rộng *đa góc nhìn* của HEVC
- Khung mắt phải được dự đoán từ khung mắt trái nên tốn ít bit hơn ghi hai luồng riêng
- Đây là dự đoán liên khung (mục 8.17), nhưng giữa hai *góc nhìn* thay vì giữa hai thời điểm

Những điều cần nhớ

- Hai mắt cách nhau khoảng 6,3 cm; hai ảnh lệch nhau tạo ảo giác lập thể
- Hai tham số: khoảng cách hai trục và mặt phẳng hội tụ
- Tivi 3D thất bại vì phải đeo kính, mỏi mắt và thiếu nội dung
- Camera 360, VR180, video không gian chạy trên thiết bị sẵn có
- Video không gian dùng dự đoán giữa hai góc nhìn để tiết kiệm bit

Bảng tra nhanh và tổng kết Phần II

- Mười hai thông số phải đặt trước mỗi cảnh
- Chín khối của máy quay, nhìn lại lần cuối
- Ba chương nối thành một đường liền: từ ánh sáng thật tới tệp giao nộp

Hình 9.62 — Bảng tra nhanh: mười hai thông số (1/2)

Thông số	Đặt theo nguyên tắc	Con số cụ thể	Mục
Tần số hình	Theo nơi phát hành	25 hình/giây ở Việt Nam	9.25
Kiểu quét	Theo hồ sơ giao nộp	Quét liên tục nếu được chọn	8.10
Góc màn trập	Quy tắc 180 độ	1/50 giây ở 25 hình/giây	9.25
ISO	Đặt ở mức gốc của máy	Đổi sang ISO gốc thứ hai khi thiếu sáng	9.22
Khẩu độ	Theo độ sâu trường ảnh cảnh cần	Khép một tới hai nấc so với mở hết thì nét nhất	9.5, 9.6
ND	Bù phần sáng thừa	ND 1/4 giảm hai nấc; ND 1/64 giảm sáu nấc	9.13

Hình 9.62 — Bảng tra nhanh: mười hai thông số (2/2)

Thông số	Đặt theo nguyên tắc	Con số cụ thể	Mục
Cân bằng trắng	Lấy chuẩn bằng thẻ trắng	Không để tự động khi quay	9.26
Picture profile	Giống nhau trên mọi máy	Log thì tối thiểu mười bit	9.28
Detail	Để thấp hoặc tắt	Không sửa được ở hậu kỳ	9.28
Thời mã	Đặt đúng và đồng bộ giữa các máy	Bản giao nộp bắt đầu ở 10:00:00:00	8.12
Định dạng ghi	Theo hồ sơ giao nộp	Kiểm tốc độ ghi bền vững của thẻ	9.33
Chỉnh nét sau	Bắt buộc với ống B4	Làm lại mỗi buổi quay	9.11

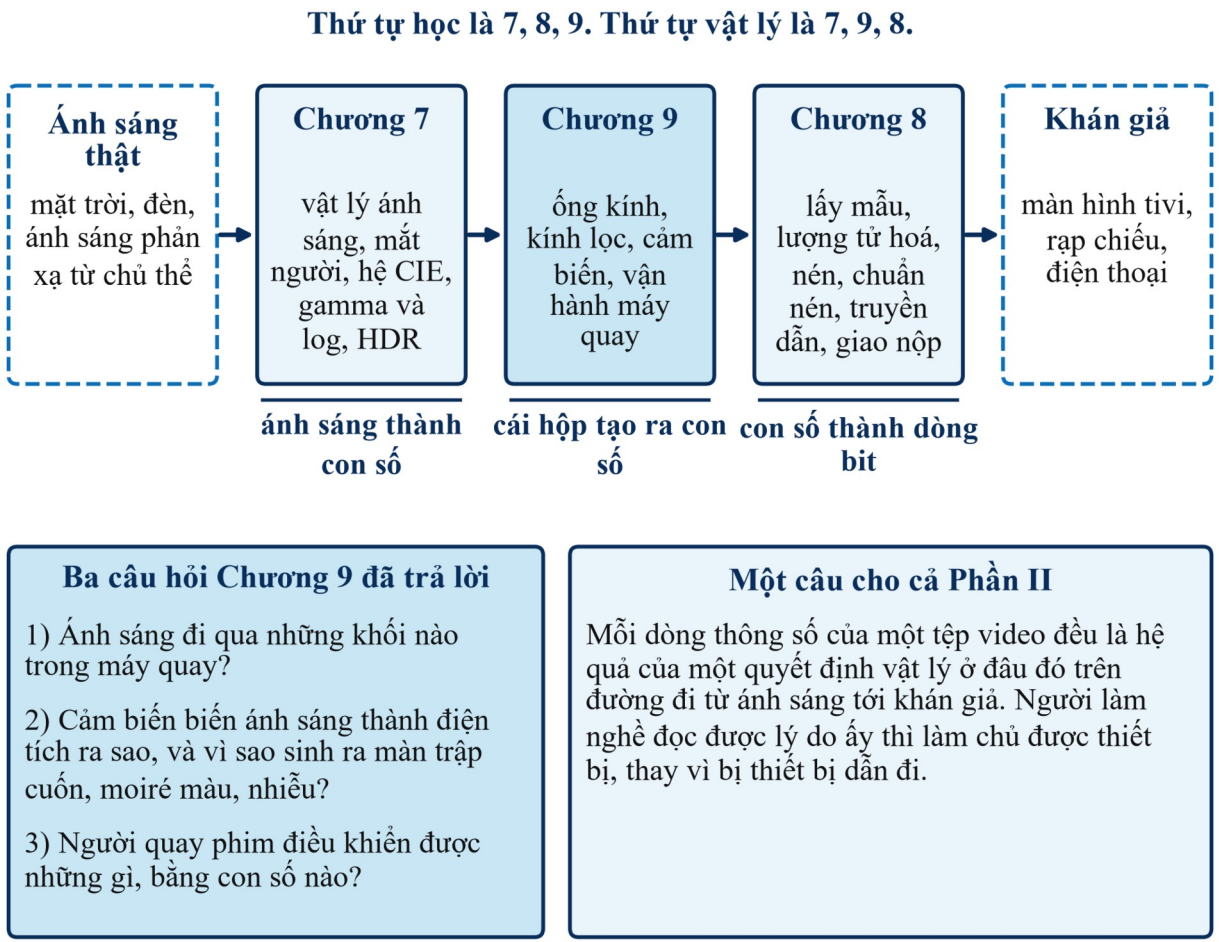
Cách dùng bảng tra nhanh

- Chép bảng vào sổ tay nghề nghiệp
- Mỗi dòng trong mười hai dòng có một mục của chương giải thích lý do
- Đặt xong mười hai thông số thì phần kỹ thuật cơ bản được xem là hoàn tất
- Phần còn lại thuộc về ánh sáng và bố cục

Bảng 9.27 — Chín khối của máy quay và mục đã học

Khối	Làm gì	Điều quan trọng nhất	Mục
① Ống kính	Thu và hội tụ ánh sáng	Góc nhìn phụ thuộc CẢ tiêu cự lẫn cỡ cảm biến; khép khẩu một tới hai nấc thì nét nhất	9.3 – 9.11
② Bánh xe lọc	Đổi nhiệt độ màu và giảm sáng	HAI vòng độc lập, không phải một danh sách	9.13
③ Tách màu	Chia ánh sáng thành ba màu cơ bản	Lăng kính cho màu chính xác hơn; Bayer cho cảm biến lớn hơn	9.20 – 9.21
④ Cảm biến	Photon thành điện tích	Đọc lần lượt từng dòng nên sinh màn trập cuốn	9.15 – 9.19
⑤ Biến đổi A/D	Điện áp thành số nguyên	Quyết định độ sâu bit; ghi log thì tối thiểu mười bit	9.17
⑥ Xử lý ảnh	Khử ghép màu, cân bằng trắng, gamma, detail	Thứ CẮT BỎ dữ liệu thì không lấy lại được	9.26 – 9.28
⑦ Mã hoá	Nén và đóng gói	Chọn theo hồ sơ giao nộp của nơi phát hành	8.20 – 8.25
⑧ Ghi	Lưu lên thẻ hoặc ổ thể rắn	Tốc độ GHI BỀN VỮNG mới là con số quyết định	9.33
⑨ Kính ngắm	Cho người quay quan sát và đo	Waveform và false color đáng tin hơn mắt	9.27

Toàn cảnh Phần II

Hình 9.63 — Toàn cảnh Phần II — ba chương nối thành một đường liền

Ba chương nối thành một đường liền

- **Chương 7:** từ ánh sáng thật tới con số: vật lý ánh sáng, sinh lý thị giác, hệ toạ độ màu, gamma và đường log
- **Chương 9:** thiết bị thực hiện phép biến đổi ấy: ống kính, kính lọc, cảm biến và những gì người quay điều khiển được
- **Chương 8:** đưa con số đi tiếp qua nén, đóng gói, truyền dẫn, phát sóng và giao nộp

Một câu cho cả Phần II

GHI NHỚ

Mỗi dòng thông số của một tệp video đều là hệ quả của một quyết định vật lý nào đó trên đường đi từ ánh sáng tới khán giả.

- Người làm nghề đọc được lý do ấy thì làm chủ được thiết bị, thay vì bị thiết bị chi phối

Những điều cần nhớ

- Mười hai thông số đặt trước mỗi cảnh; phần còn lại là ánh sáng và bố cục
- Chín khối của máy quay, mỗi khối một mục đã học
- Phần II: Chương 7 (ánh sáng tới con số), Chương 9 (thiết bị), Chương 8 (nén tới giao nộp)

Phần E: máy quay trong sản xuất

- Phân loại máy theo mục đích sử dụng; chọn máy theo việc, không theo giá
- Trường quay: phơi sáng và màu chỉnh tập trung; người quay lo bố cục, nét, chuyển động máy; PTZ có NDI cho nhà trường
- Thẻ nhớ: $R_{card} \geq R_{bit} / 8$ (MB/s); định dạng thẻ trong máy; băng từ lùi về lưu trữ
- Đầu dầu, cân bằng tải trọng, thời lượng pin $t_{bat} = E_{bat} / P_{tot}$
- Quay lập thể: hai tham số; tivi 3D thất bại; 360, VR180 và video không gian còn tồn tại

Tóm tắt Chương 9: Phần A và B

- Máy quay gồm chín khối theo đường đi của ánh sáng: bản đồ để truy mọi hiện tượng về khối sinh ra nó
- Góc nhìn phụ thuộc đồng thời tiêu cự và cỡ cảm biến, quy đổi qua hệ số cắt; con số inch là di sản của ống vidicon
- Thang khẩu độ chạy theo căn hai; một stop là gấp đôi hoặc một nửa lượng sáng; T-stop là số đo thật sau khi trừ hao truyền qua
- Ống zoom giữ mặt phẳng hội tụ nhờ cụm ba thấu kính; zoom số không thêm được chi tiết
- Bánh xe lọc có hai vòng độc lập: nhiệt độ màu và ND; ND biến thiên vặn quá tay sinh chữ X

Tóm tắt Chương 9: Phần C và D

- Cảm biến đếm photon nên đáp ứng tuyến tính; thị giác gần logarit, nên cần gamma và đường log
- CCD chốt cả khung; CMOS đọc lần lượt từng dòng nên sinh màn trập cuốn
- Bayer: mỗi ô một màu, hai màu còn lại nội suy; tăng ISO khuếch đại cả tín hiệu lẫn nhiễu
- Quy tắc 180 độ: ở 25 hình/giây cho 1/50 giây, tránh nhấp nháy dưới lưới điện 50 Hz; ND là biến thứ ba
- Cân bằng trắng chỉnh hệ số khuếch đại kênh R và B; waveform và false color đáng tin hơn mắt
- Detail cao gây hỏng không sửa được; ghi log tối thiểu mười bit; RAW là dữ liệu trước khi khử ghép màu

Tóm tắt Chương 9: Phần E

- Máy quay được phân loại theo mục đích sử dụng, không theo vật liệu ghi
- Trong trường quay, phơi sáng và màu chỉnh tập trung tại đơn vị điều khiển để các máy luôn khớp nhau
- Con số quyết định của thẻ nhớ là tốc độ ghi bền vững, bằng tốc độ bit chia cho tám
- Tivi 3D thất bại vì phải đeo kính, gây mỏi mắt và thiếu nội dung
- Camera 360, VR180 và video không gian đều chạy trên thiết bị người xem đã có

Sang Chương 10: Hệ thống và quy trình hậu kỳ dựng phim

Chương 9 đã đưa người học từ ánh sáng thật tới tệp do máy quay ghi.
Chương 10 tiếp nhận tệp ấy ở hậu kỳ: hệ thống dựng, quy trình làm việc và kiểm soát chất lượng.